

ОСТАП СТЕПАНОВИЧ ПАРАСЮК (20.12.1921 – 22.11.2007)

20 грудня 2011 року виповнилось 90 років від дня народження видатного математика і фізика-теоретика, академіка НАН України Остапа Степановича Парасюка.

О.С. Парасюк народився в с. Білки поблизу містечка Перемишляни Львівської області. У 1934 – 1936 рр. навчався в польській гімназії у Перемишлянах, потім – у Львівській українській гімназії, а згодом – у Львівському ліцеї. Захоплення фізикою і математикою почалося ще в перших класах Перемишлянської гімназії. Тому природним був вступ у 1939 р. на фізико-математичний факультет Львівського університету, серед професорів якого було багато тих, із ким Остап Степанович був знайомий ще по ліцею, зокрема, Зенон Храпливий, Володимир Левицький, Йосип Коба та ін. Але були й нові імена – світила європейської та світової науки – С.Банах, А.Мазур, Г.Штейнгауз. На факультеті тоді працював науковий семінар, яким керував Стефан Банах. Молодий студент намагався не пропустити жодного засідання, він із захопленням слухав доповіді про найсучасніші проблеми математики. Пам'ять про цю романтичну пору, про атмосферу високої творчості залишилася у Остапа Степановича на все життя. На жаль, навчання в університеті було перервано – у 1941 р. Львів окупували німці і закрили університет. Лише у 1942 р. було дозволено викладання у Політехнічному інституті з технічних дисциплін. Парасюк О.С. відвідував ці курси, але рівень викладання

був не таким високим, як в університеті. Талановитий юнак почав учитися самостійно. Саме тоді він знайомиться з основами квантової механіки та електродинаміки.

У 1944 році радянські війська вступили до Львова, Остапа Степановича, як і інших місцевих юнаків, мобілізували до війська. Він воював у складі 4-го Українського фронту, День Перемоги зустрів під Прагою.

Після демобілізації у грудні 1945 року він поновився у Львівському університеті, який закінчив екстерном у 1947.

У 1947 – 1949 рр. Остап Степанович – аспірант нещодавно відкритого у Львові відділення Інституту математики АН УРСР, де займається проблемами технічної механіки. У вересні 1949 р. він захищає кандидатську дисертацію на тему: "Пластичні зони при концентрації напруження навколо отворів" (керівник – академік Г.М.Савін). У 1949 – 1951 рр. О.С. Парасюк – старший науковий співробітник відділу теорії пружності відділення Інституту математики у Львові, одночасно – викладач Львівського університету. У 1951 р. у зв'язку з організацією Львівського філіалу АН УРСР О.С.Парасюка призначають заступником директора новоствореного Інституту машинознавства та автоматичної механіки, він бере активну участь в організації роботи Інституту, але при цьому не полишає високу науку – вивчає квантову електродинаміку, знайомиться з працями М.М.Боголюбова, зокрема, з тими, в яких той намагається осмислити проблему розбіжностей квантової теорії поля з математичної точки зору.

За рекомендацією Б.Д.Делоне талановитий науковець отримав запрошення в докторантуру Математичного інституту ім. В.А.Стеклова. У січні 1953 р. щаслива доля зводить Остапа Степановича з М.М.Боголюбовим – у перший день його перебування у Москві в кабінеті директора Математичного інституту ім. В.А.Стеклова відбулося знайомство з Миколою Миколайовичем. Починаючи з 1953 р., Остап Степанович під керівництвом академіка М.М. Боголюбова працює над проблемою усунення розбіжностей у квантовій теорії поля, публікує у співавторстві з ним праці, які вже сьогодні вважаються класичними (О вычитательном формализме при умножении причинных сингулярных функций, ДАН СССР, 1955, т. 100, № 3; О вычитательном формализме при умножении причинных функций, Изв. АН СССР. Сер. мат., 1956, т. 20, №5; Об аналитическом продолжении обобщенных функций, ДАН СССР, 1956, т. 109, №4; Об умножении причинных функций в квантовой теории поля (нім. мовою), Acta Math., 1957, т. 97, №. 3/4. Побудована ними так звана віднімальна процедура відома нині як R-операція Боголюбова – Парасюка.

У травні 1955 р. О.С.Парасюк захищає докторську дисертацію "Теорія множення польових операторів", а невдовзі його переводять до Києва в Інститут математики, де з 1956 р. працює у відділі математичної фізики; з 1963 р. – завідувачем відділу теоретичної фізики, згодом – заступником директора Інституту математики. У 1966 р. Остап Степанович брав безпосередню участь у створенні нової академічної установи – Інституту теоретичної фізики АН УРСР, де очолював відділ математичних методів у теоретичній фізиці і працював до останніх днів свого життя. О.С.Парасюк виконував значну науково-організаційну роботу – він був членом Президії АН УРСР, академіком-секретарем Відділення фізики і астрономії.

У 1956 р. почалася науково-педагогічна діяльність Остапа Степановича у Київському державному університеті ім. Т.Г.Шевченка – він працював (за сумісництвом) на механіко-математичному факультеті професором кафедри математичної фізики, з 1957 до 1960 року – завідувачем кафедри математичного аналізу, викладав курси математичного і функціонального аналізу, спеціальні курси з теорії динамічних систем, топології, квантової теорії поля, теорії узагальнених функцій та ін. Згодом, з 1965 до 1973 року читав лекції з квантової теорії поля та теорії елементарних частинок на фізичному факультеті на організованій ним кафедрі квантової теорії поля.

Академік О.С.Парасюк – яскравий представник школи М.М. Боголюбова з сучасної математичної фізики і сам є засновником наукової школи з математичної та теоретичної фізики в Україні, він був незаперечним лідером у цій галузі науки. Його наукові досягнення отримали світове визнання і відіграють істотну роль у розвитку сучасних фізико-математичних досліджень в Україні, наукові надбання Остапа Степановича не старіють. Під керівництвом О.С.Парасюка в Києві з 1957 р. почав працювати науковий семінар з математичних проблем теоретичної фізики, який став великою школою для багатьох українських фізиків-теоретиків. Серед учнів О.С.Парасюка чимало всесвітньовідомих вчених – академік НАН України Д.Я.Петрина, член-кореспондент НАН України В.І.Фушчяк, доктори фізико-математичних наук В.П.Гачок, А.У.Клімик, В.А.Яцун.

Як відомо, місію розвитку найкращих традицій в науці і, мабуть, найголовніше, збереження і піднесення честі науковця бере на себе насамперед порівняно невелика група найавторитетніших вчених, час життя і творчість можуть бути взірцем для тих, хто вирішив присвятити себе науці. Безумовно, Остап Степанович відносився до когорти саме таких вчених – Вчених з великої літери.